

Gozdove ogroža z onesnaževanjem ozračja, spreminjanjem podnebja, neustreznimi načini gospodarjenja z gozdovi in divjadjo ter številnimi posegi v gozdni prostor. V Sloveniji spremljamo **propadanje gozdov** od leta 1985. Končne znanstvene razlage za propadanje dreves še ni, zajema pa več med seboj povezanih dejavnikov. Vzroki za umiranje dreves so kisli dež, ozon, onesnaženje z dušikovimi spojinami, osušitve tal, načini gospodarjenja ter njihov skupni vpliv. Na zdravstveno stanje gozdov vplivajo bolezni in škodljivci gozdnega drevja. **Kostanjev rak** je bolezen, ki ogroža domači kostanj. Povzročča jo parazitska gliva, ki se je k nam razširila preko Italije in je v Sloveniji uničila veliko domačega kostanja. V zadnjih letih je gliva postala manj nevarna zaradi hipovirolentnosti.

JELŠEV LOG IN GOZDNI ROB

Na poplavni ravnici, kjer je visoka talna voda, raste jelšev log. **Črna jelša** je glavna drevesna vrsta te gozdne združbe. Od vseh drevesnih vrst prenese največ vlage v tleh in zraste do 35 metrov visoko. Korenine živijo v simbiozi s koreninskimi bakterijami, ki vežejo elementarni dušik. Uspešno se razmnožuje tudi s podtaknjenci in dobro odganja iz panjev. Pomembni elementi gospodarnosti črne jelše so hitra rast, kratka življenjska doba in velika proizvodna sposobnost.

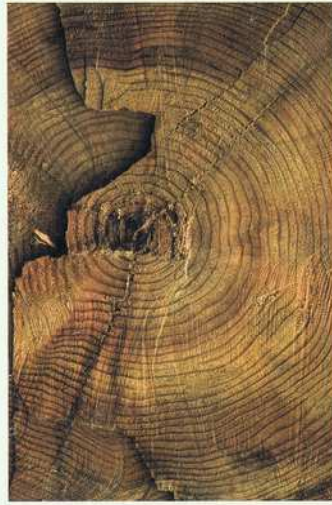
Gozdni rob je stičišče gozda s kmetijsko ali drugo površino. Drevje v gozdnem robu varuje notranjost gozda pred vetrom, vročino in onesnaženim zrakom. Značilnost gozdnega roba je, da ga naseljujejo svetloljubne in toploljubne rastlinske vrste, ki so redke v strnjjenih gozdovih. Gozdni rob je tudi življenjski prostor za številne živalske vrste, ki imajo v njem zavetje in tu iščejo hrano.

NAVADNI LAPUH, CVETOV

RAST DREVEŠA

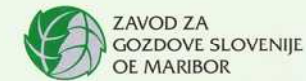
Po vzklitju iz semena začne drevo s svojo rastjo v višino in debelino. Priraščanje v višino je posledica rasti vršnega popka in se spreminja med letom in v življenjski dobi. Višinsko rast pri iglavcih ugotovimo po razmiku med vejnimi vretenci. Pri listavcih je to bolj zapleteno. V debelino raste drevo z delitvijo rastnega tkiva (kambija), ki je med lubjem in lesom.

PREČNI PREREZ DEBLA

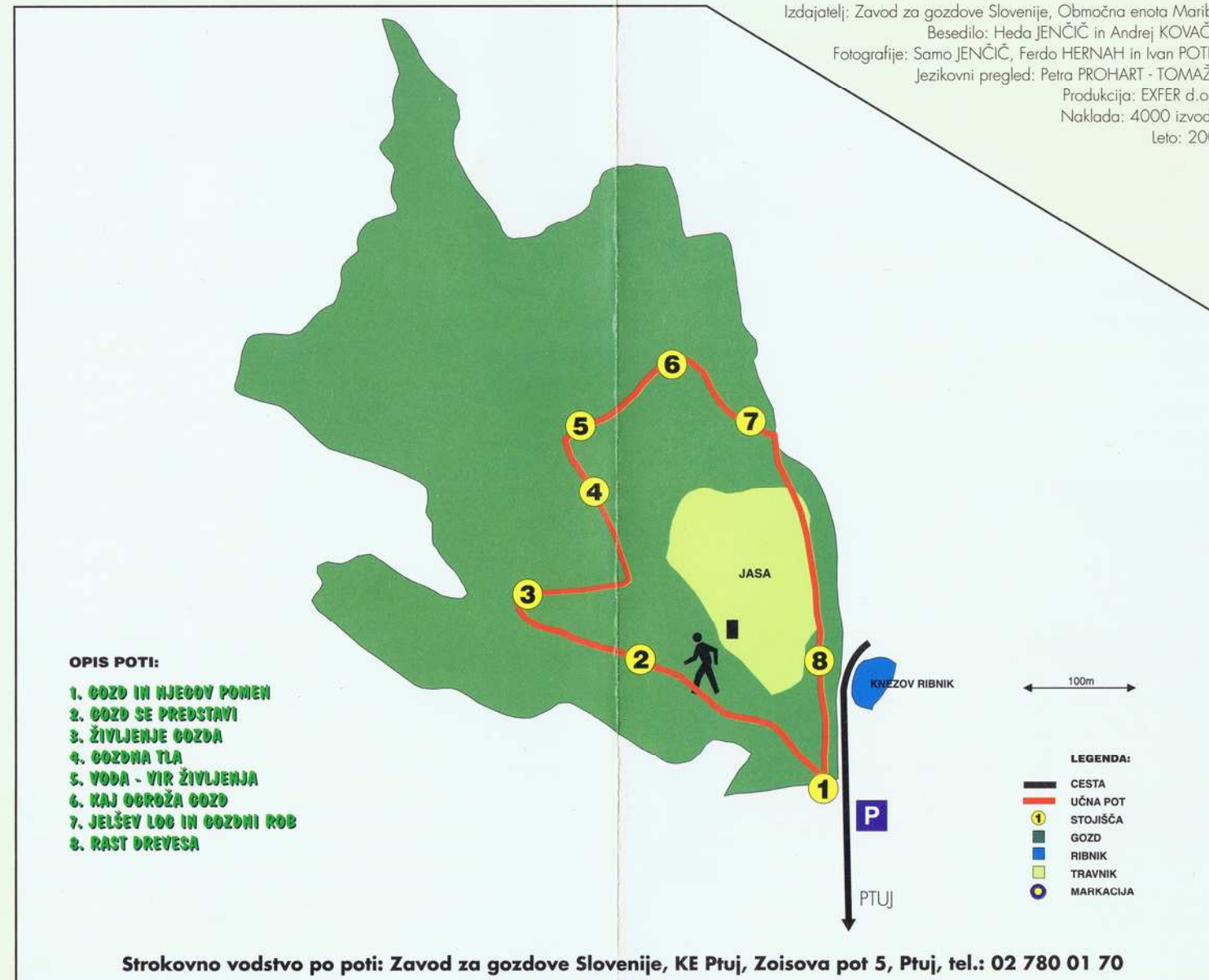
Kambij tvori na zunanjo stran lubje, na notranjo stran pa les. Prirastek enega leta se imenuje **branika**, meja med dvema branikama je **letnica**. Iz širine branik sklepamo, v kakšnih pogojih je drevo raslo, s pomočjo letnic pa ugotovimo starost drevesa.

Smreka pred nami je stara približno 120 let, obseg debla na prsni višini (1,3 metra nad tlemi) je 280 centimetrov, premer 89 centimetrov, višina 31 metrov in volumen debla 7,70 kubičnega metra (m³). Drevesa velikih dimenzij in redke drevesne vrste zaščitimo kot naravne znamenitosti z odloki. Na ta način jih poskušamo zavarovati in ohraniti zanamcem, da bodo lahko občudovali mogočnost narave.

ZAVOD ZA
GOZDOVE SLOVENIJE
OE MARIBOR

Izdajatelj: Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Maribor
Besedilo: Heda JENČIČ in Andrej KOVAČIČ
Fotografije: Samo JENČIČ, Ferdo HERNAH in Ivan POTRČ
Jezikovni pregled: Petra PROHART - TOMAŽIČ
Produkcija: EXFER d.o.o.
Naklada: 4000 izvodov
Leto: 2001

Strokovno vodstvo po poti: Zavod za gozdove Slovenije, KE Ptuj, Zoisova pot 5, Ptuj, tel.: 02 780 01 70

GOZDNA UČNA POT

MESTNI VRH

Nahajamo se na Mestnem vrhu na zahodnem obrobju Slovenskih goric. Valovito gričevje med 250 in 350 metri nadmorske višine gradijo naplavine panonskega morja. Klimatske razmere omogočajo gojenje vinske trte. Gozdovi poraščajo severna pobočja in strme lege. Njive in travniki so na sploščenih slemenih ter v dolinah, sadovnjaki in vinogradi obkrožajo domačije razporejene po grebenih.

Gozdna učna pot Mestni vrh je speljana skozi značilen slovenjegoriški gozd. Začetek je pri Knezovem ribniku v bližini Ptuja. Pot je dolga 1200 metrov in je krožno speljana. Primerna je za vse vrste obiskovalcev, saj je potrebno premagati le 30 metrov višinske razlike. Za obhod brez vodenja je potrebno 30 minut, obhod z razlago traja uro in pol. Na poti je označenih 8 stojišč. Simbol poti je jež.

Na gozdni učni poti Mestni vrh vas bomo gozdarji seznanili s Slovenskimi goricami, z gozdom in njegovim pomenom ter gospodarjenjem z gozdovi.

MESTNI VRH: VINOGRADI, SADOVNJAKI IN GOZD

GOZD IN NJEGOV POMEN

V davni preteklosti je gozd nudil človeku zatočišče, hrano in ostale pogoje za obstoj. Skozi zgodovino so se odvisnost in odnos do gozda spreminjali. Zahteve do gozda so danes odraz razvitosti posamezne družbe. Ob lesno proizvodni vlogi gozda danes postajajo vedno pomembnejše:

- **okoljske funkcije in vloge** (protierozijska, vodna, klimatska, pestrostna, zaščitna, zdravstvena) in
- **socialne vloge** (rekreacijska, turistična, vzgojna, raziskovalna, estetska, naravovarstvena, obrambna).

Na ptujskem področju je gozdnatost 31%. Po drevesni sestavi je 21% iglavcev in 79% listavcev, med katerimi prevladuje bukev.

GOZD SE PREDSTAVI

Gozd je rastlinska združba, katere osnovni graditelj je drevje. Sestavljena je iz posameznih dreves ene ali več drevesnih vrst, grmovja, zelišč, mahov in prosto živečih živali. Za gozdove Slovenskih goric je značilno, da se zaradi reliefa, nebesne lege, vrste tal in vlažnosti življenjske razmere hitro spreminjajo. Vse to vidimo ob gozdni učni poti:

- ob potoku, kjer so tla globoka in vlažna ter je talna voda visoka, uspeva **jelšev log**,
- nekoliko višje je vlage v tleh manj, tla so srednje globoka in porasla z **mešanim gozdom hrasta in bukve**, v katerem so posamično ali v skupinah primešani beli gaber, češnja, lipa, kostanj in gorski javor,
- sledi **bukov gozd** s prevladujočo bukvijo,
- na grebenu, kjer so tla plitva in suha, ter lega topla, je **gozd rdečega bora**,
- ob poti vidimo **smrekov gozd**, ki je nastal s sajenjem sadik.

ŽIVLJENJE GOZDA

Gozdno drevje v naravi pogosto in obilno semeni. Od milijonov semen, ki dozori in padejo na tla, le nekaj sto dreves na hektar dočaka starost. Tako nastanejo **naravni sestoji**. S setvijo semena ali sadnjo sadik, pa nastanejo **umetni sestoji**.

V Sloveniji gospodarimo z gozdovi po načelih sonaravnosti in jih obnavljamo po naravni poti. Z umetno obnovo osnujemo gozdove le po naravnih katastrofah (vetrolom, žled, snegolom, suša), požarih,

BUKOVA KLICA, ZAČETEK ŽIVLJENJA

pojavo bolezni ali škodljivcev, ko so uničeni in je naravna obnova onemogočena ali bi bila predolgotrajna.

GOZDNA TLA

Tla so naravna tvorba na površini zemlje in so nastala zaradi fizikalnega, kemičnega in biotičnega preperevanja matične kamenine ter razgradnje organskih ostankov. V tleh potekajo tudi številni procesi,

DOMAČI KOSTANJ

ki vplivajo na premeščanje snovi zaradi delovanja vode in organizmov v tleh. Nastajanje rodovitne prsti je dolgotrajen proces, z nepremišljenimi posegi pa jo lahko hitro uničimo (pokvarimo), kar se odrazi na delovanju celotnega ekosistema. Drevesa s koreninami prepredajo tla in iz njih črpajo vodo in hranljive snovi. Tla jim nudijo oporo, da se v vetru ali snegu ne prevrnejo. Z gozdom obrasla površina preprečuje izpiranje rodovitnih tal in ohranja naravno rodovitnost. Življenje v gozdnih tleh je izredno bogato. Na enem m² tal do globine 30 centimetrov je bilijon bakterij, milijarda gliv, milijon alg, milijon majhnih vretenčarjev, 100 hroščev z ličinkami, 80 deževnikov.

VODA - VIR ŽIVLJENJA

Voda je ponekod že dolgo, drugod pa hitro postaja eden od najpomembnejših naravnih virov. Voda ni obnovljiv, ampak končen vir, ki se kakovostno obnavlja v velikem vodnem krogu, v katerem igra gozd pomembno vlogo.

Potoček, ki teče skozi gozd, so v preteklosti zajezili. Nastal je **ribnik**, v katerem so gojili ribe, ki so pomemben vir beljakovin, saj ljudje v preteklosti niso uživali toliko mesa kot danes. Pot nas vodi po nasipu nekdanjega ribnika. Ohranila se je vodna kotanja, ki

KNEZOV RIBNIK

žabe, krastače, pupke in številne nèvretenčarje. Kotanja služi tudi kot napajališče ali kopališče za ptice in večje sesalce. V vodnem pasu ob potoku rastejo dristavci, zlatice in vodne leče. V pasu, ki je dalj časa pod vodo, pa uspevajo obrežne rastline (šiški, ločje, trstika). V našem okolju je le malo ohranjenih in nedotaknutih potokov. Velikokrat v njih odlagamo odpadke, vanje odteka neprečiščene komunalne odplake in se spirajo strupene vode iz bližnjih sadovnjakov in vinogradov.

KAJ OGROŽA GOZD

Pri večini pojavov, ki ogrožajo gozd, je krivec človek. Pri zadovoljevanju svojih želja in potreb ne upošteva dovolj naravnih dejavnikov in njihovih zmogljivosti.

JELŠEV LOG OB POTOKU